

ARCHIV FÜR INDISCHE PHILOSOPHIE

IDENTIFIZIERUNG VON SANSKRITTEXTEN ŚĀṆKARANANDANAS

Von Gudrun Bühnemann, Wien

Von dem kaschmirischen Philosophen Śāṅkaranandana¹ (9. oder 10. Jh.)² sind bisher nur folgende, tibetisch erhaltene Werke bekannt gewesen:

1. Pramānavārttikaṭīkā (P 5721)
2. Sambandhaparīkṣānusāra (P 5736)
3. Pratibandhasiddhi (P 5755)
4. Apohasiddhi (mit dem Kommentar des Autors) (P 5754)

Außerdem weist FRAUWALLNER³ auf wörtliche Übernahmen des Sambandhaparīkṣānusāra im SVR hin. GNOLI⁴ zeigt, daß Abhinavagupta den Prajñālaṃkāra und die Apohasiddhi Śāṅkaranandanas erwähnt und gibt eine Reihe von Zitaten aus IPV, IPVV, TĀ, MVV an⁵.

In der Glasnegativsammlung der von Rāhula Sāṅkrtyāyana in Tibet fotografierten Manuskripte der Bihar Research Society, Patna, befindet sich nun eine Glasplatte mit den von unbekannter Hand

¹ Fälschlich nach dem Tibetischen Śāṅkarānanda genannt (z. B. VIDYABHUSANA, S. CH.: A History of Indian Logic. Calcutta 1921. S. 344—45, 349; STCHERBATSKY, TH.: Buddhist Logic. Vol. I. Leningrad 1932. S. 42; GNOLI, R.: The Pramānavārttikam of Dharmakīrti, the first chapter with the auto-commentary. Text and Critical Notes. Roma 1960. S. XXIIIff.; NAUDOU, J.: Les Bouddhistes Kaśmīriens'au Moyen Age. Paris 1968. S. 107; MIYASAKA, Y.: Dharmakīrti no shōgai to sakuhin (2). Mikkyō Bunka 94. 1971. 88—48. S. 74ff.), jedoch schon von FRAUWALLNER, E. (Dignāga und anderes. In: Festschrift f. M. Winternitz. Leipzig 1933. 237—42. S. 241) auf Grund der überlieferten Sanskritfragmente korrigiert.

Zum Leben Śāṅkaranandanas vgl. Tāranātha (= Tāranātha's Geschichte des Buddhismus in Indien, aus dem Tibetischen übersetzt von ANTON SCHIEFNER. St. Petersburg 1869) S. 188, 247—48; VIDYABHUSANA, loc. cit., S. 344—45; GNOLI, loc. cit., S. XXIII—XXVI; NAUDOU, loc. cit., S. 107—8.

² Nach GNOLI, loc. cit., S. XXIII ist er vor Abhinavagupta und nach Dharmottara anzusetzen.

³ FRAUWALLNER, E.: Dharmakīrtis Sambandhaparīkṣā. Text und Übersetzung. WZKM 41 (1934) 261—300. S. 262, Anm. 3.

⁴ GNOLI, loc. cit., S. XXIV—XXV.

⁵ GNOLI, loc. cit., S. XXIII—XXIV, Anm. 3.

eingefügten Titeln: Prajñālaṃkāra, Sarvajñasiddhi, Āgamasiddhi⁶. Fotos davon wurden mit freundlicher Genehmigung des Generalsekretärs und durch die Hilfsbereitschaft von Dr. Gopi Raman Chaudhary, Patna, für mich angefertigt und befinden sich nun im Besitz des Instituts für Tibetologie und Buddhismuskunde der Universität Wien.

Nach genauer Untersuchung lassen sich folgende dreizehn Einzel-
titel feststellen:

Titel	Zahlenangabe	
	im MS	Folio
1. Pratibandhasiddhikārikā (PSK) (= P 5755)	—	1b1—2a1
2. Laghupratibandhasiddhikārikā (LPSK)	8	2a1—2a5
3. Sūkṣmaprāmāṇyakārikā (SPK)	20	2a5—3a5
4. Madhyaprāmāṇyakārikā (MPK)	16	3a5—4a1
5. Br̥hatprāmāṇyakārikā (BPK)	124	4a1—9b3
6. Anyāpohasiddhikārikā (AASK) (= P 5754)	41	9b3—11b4
7. Dharmālaṃkārakārikā (DAK)	—	11b4—15b1
prathama	39	11b4—13b2
dvitīya	25	13b2—14b3
tṛtīya	1 (5?)	14b3—15b1
8. Prajñālaṃkārakārikā (PAK)	—	15b1—25a4
prathama	—	15b1—17b5
dvitīya	67	17b5—20b4
tṛtīya	102	20b4—25a4
9. Sarvajñasiddhikārikā (SSK)	46; 48	25a4—27a6
10. Svalpasarvajñasiddhikārikā (SSSK)	12	27a6—27b6
11. Īśvarāpākaraṇakārikā (IAK)	2 (?) 7	27b6—29a3
12. Saṃkṣipteśvarāpākaraṇakārikā (SIAK)	10	29a3—29b3
13. Āgamasiddhikārikā (ĀSK)	4 (?) 9	29b3—31a7

⁶ Vgl. dazu R. Sāṅkṛtyāyanas Manuskriptbeschreibungen:

Prajñālaṃkārakārikā	JBORS	21.1935. pt. I. S. 42 No XXXVIII.3.173
	JBORS	22.1936. pt. I. App. F., S. XVI No 40
	JBORS	23.1937. pt. I. S. 56 No 30
Sarvajñasiddhikārikā	JBORS	21.1935. pt. I. S. 42 No XXXVIII.4.174
	JBORS	22.1936. pt. I. S. XVI No 40
Āgamaṣṛāmāṇyakārikā	JBORS	21.1935. pt. I. S. 42 No XXXVIII.5.175
	JBORS	22.1936. pt. I. S. XIV App. F No 8

Die von GNOLI gesammelten Zitate aus Śaṅkaranandanas Werken lassen sich zum großen Teil — die restlichen wohl infolge der schlechten Lesbarkeit der Fol. 16ab und 17 ab (PAK) nicht — im Manuskript finden und werden im folgenden mit drei Ergänzungen (IPVV I 272.14; TĀV VI 15.1; TĀV VI 15.3) wiedergegeben, ferner zwei Zitate aus dem SVR⁷ und der Dravyālaṃkāraṭīkā Rāmacandras und Guṇacandras⁸.

Das Konvolut von Abhandlungen in Versen enthält, wie die Übersicht zeigt, Texte, die fast die ganze Thematik der vollentwickelten Pramāṇaschule betreffen. Ferner ist anzunehmen, daß Śaṅkaranandana wie im Falle der AASK auch zu den anderen Texten, von denen nur die Verse erhalten sind, einen Kommentar verfaßt hat⁹. Dafür würden jedenfalls die erhaltenen Prosafragmente sprechen, die im Kommentar der AASK nicht nachgewiesen werden konnten.

1. Bṛhatprāmāṇyakārikā

IPVV II 221.5—6:

(yat puṇaḥ prāmāṇyaparīkṣāyai bhāṭṭena uktam)
vyaktaḥ prakāśaḥ svārthārtham* saṃskārapratibodhakah |
nānyathā syād vikalpe** 'pi tatpravṛttir apīśyatām ||
*°thārtha v. l.; °tho'rtha BPK **°po BPK
= BPK 5b1

2. Anyāpohasiddhikārikā

a) IPVV I 272.14:

(yad āha bhāṭṭah)
vyāpṛtīḥ pratyayasārthe tatra kimcid akurvataḥ |
= AASK 9b5—6; P 5754 fol. 303a2f.

b) IPVV I 292.19:

(yad api bhāṭṭena uktam apohasiddhau)
prasāṅgapratyayanivartanam eva nīle anīlam etat na bhavati |
= P 5754 fol. 305b5: nīle anīlam etat bhavati

⁷ Darauf daß Devasūri Śaṅkaranandana zitiert, hat schon FRAUWALLNER, Dignāga und anderes, loc. cit., S. 241 hingewiesen.

⁸ Zu diesem Werk vgl. den Aufsatz MUNI JAMBOVIJAYAS: jainācāryasrīhemacandrasūrimukhyaśiṣyābhyāṃ ācāryarāmacandraguṇacandrābhyāṃ viracitāyāṃ dravyālaṅkārasvopajñāṭīkāyāṃ baudhagranthebhya uddhṛtāḥ pāṭhāḥ (erscheint in der Gedenkschrift für Ludwig Alsdorf, voraussichtlich 1980), dem auch diese beiden Zitate mit seiner freundlichen Genehmigung entnommen sind.

⁹ Vgl. GNOLI, loc. cit., S. XXIV, Anm. 3. Laut briefl. Mitteilung Pt. Jagdishwar Pandey, Patna, vom 27. 2. 1980 gibt es in der Sammlung der Bihar Research Society ein anderes Textkonvolut mit dem eingefügten Titel 'Sarvajñasiddhi', das die Texte 9 bis 13 zusammen mit dem Kommentar Śaṅkaranandanas enthält.

IPVV I 292.21:

vyavacchedapratyayena kartavyam ... |

= unidentifiziert

IPVV I 292.23:

nāropasthityapekṣam tat |

= AASK 10a2; P 5754 fol. 306b6

c) IPVV I 293.12:

(yat bhaṭṭaḥ)

... na cābhavo viśiṣyate |

= unidentifiziert

3. Dharmālaṃkāra-kārikā

a) SVR IV 783.21—22:

(tad āha śaṅkaranandanah ||

kāranād bhavato 'rthasya naśvarasyaiva bhāvataḥ |

svabhāvaḥ kṛtakatvasya bhāvasya kṣanabhaṅgitā ||*

**va* fehlt DAK

= DAK 12a5

b) SVR IV 787.14—15:

(etena śaṅkaranandanoktakārikām yāvad uktam apāstam |

yad api śaṅkaranandana eva vyākaroti |)

na hi svahetujo nāso nāśinām naśvarātmataḥ |

nāśāyaisām bhavantas te bhūtvaiva na bhavanti tat ||

= DAK 12a5—6 (schließt direkt an obigen Vers an)

c) TÄV VI 15.1:

(yad dharmālaṃkāraḥ)

bhāva eva parasyeha kāryatābhāva** ... |*

evā* DAK ** ergänze *eva* ca mit DAK

= DAK 14b4

d) TÄV VI 15.3:

svabhāvo janako 'rthānām abhūtākārabhāvakaḥ || (iti ca)

= DAK 14b6

4. Prajñālaṃkāra-kārikā

a) IPVV II 34.13:

(ata eva bhaṭṭena api smṛtinirbhāsamānavastumukhenaiva ar-

thadharma-tā prakāśasya apasāritā)

artho na bhāstate bhrāntismṛtyoḥ ... | (iti)

IPVV I 236.3—4:

(tathāpi bhaṭṭaśaṅkaranandanah smṛtidīśaiva arthadhar-
matām prakāśamānatāyā nyāṣedhāt)

*artha na bhāsate bhrāntismṛtyor ayogāt buddhikālatvam, na ca**
ekatā deśādibhedāt tattve vā nijadeśādivedanam |

* fehlt PAK

= PAK 15b5

b) IPVV II 34.15—16:

...smṛtau tu nirdagdhapadārthaviṣayo yathā |
sa bhāvo neṅgate naivaṃ prakāśetāpi ... || (iti ca)

= unidentifiziert

c) MVV I 431 cd:

(etaḍ eva tathā cāha guruḥ śāṅkaranandanah |)
na mānatvāt tato 'nyatvān na bādhād asthiteḥ sthitiḥ ||

= PAK 15b3—4

d) MVV I 432:

prakāśenāvinābhūtaiḥ sattāyāṃ niyatātmabhiḥ |
dharmair bhāvo bahirbhāvān na bhāvaḥ siddhim ṛcchati ||

IPVV II 71.15—16:

(tad āha bhakṣaḥ)
prakāśenāvinābhūtaiḥ sattāyāṃ niyatātmabhiḥ |
dharmair bhāvaḥ prthagbhāvo na bāhyasiddhim ṛcchati ||

= PAK 15b6 (dort: *dharmair bhāvo bahirbhāvān na bāhyah siddhim ṛcchate*)

e) IPVV I 248.13:

(yad āha bhakṣaḥ)
asaty asyābahirbhāvo, bādhah sattvam ato dvidhā |

= PAK 16a1 (?)

f) IPVV I 248.17:

(āha)
ābhāsabhede tv arthah kas tatrābhedo bhramo 'vapuh |

IPVV II 132.16:

(yathā ca bhakṣaḥ)
ābhāsabhede tv, arthah kaḥ ... |

IPVV III 35.13:

(tad uktaṃ bhakṣapādaḥ)
tatrābhedo bhramah (iti) avapuh (iti) ca

= PAK 16a1

g) IPVV II 132.18:

(iti upakramya)
yatphalāyeti cej jñānam tatphalāyeti kā gatiḥ ||

= PAK 16a1—2

h) IPVV II 199.19:

(prāktanakuśalavipākapravartitasamvitparāmarśā-
bhyāsatapaḥprabhāvapratilabdhonmeṣeṇa bhāṭṭaśāṅkaranan-
danena api)

sākṣātkāraḥ svataḥsiddhaḥ sā sphuradrūpatāsya hi |

= PAK 18b1

i) IPVV II 16.12:

(tena yad āha bhāṭṭaśāṅkaranandanāḥ,
anubhāvayante vikalpāḥ iti dharmottaraṃ dūṣayitum)
siddhaṃ siddhatayā vastu nirūpyaṃ na tathā tataḥ |

IPVV II 250.17:

(bhāṭṭas tu adhyavāsāpekṣāṃ etad artham eva prāmāṇyasya na
icchatī | tad āha)

siddhaṃ siddhatayā rūpaṃ nirūpyaṃ na tathā tataḥ ||

= PAK 18b1—2 (rūpaṃ mit IPVV II 250)

j) TĀV II 62.13—14:

nījadharmāprahāṇena pararūpānukāritā |

pratibimbātmatā soktā khaṅgādarśatalādivat ||

(iti prajñālaṃkāraḥ kārīkārthagarbhikāreṇa lakṣaṇam āha)

= PAK 22a1—2

k) TĀV II 64.7—8:

(uktam iti prajñālaṃkāradāu | tad uktam tatra)

tasmāt saty api bāhye 'rthe dhīr ekānekavedanāt |

anekasādṛśākārā nānekaiva prasajyate ||

PAK 22a5—6

5. Unidentifiziertes aus PAK

a) IPVV II 220.24:

(yad api bhāṭṭena nirūpitam)

praroho 'syāḥ paṭīyastvam ... |

IPVV I 234.13:

(yat prajñālaṃkāraḥ)

praroho 'syāḥ samvidāḥ paṭīyastvam sa eva saṃskāro vācyah |

b) IPVV II 144.13:

(... prajñālaṃkāradīṣu bhāṭṭadarśaneṣu)

tatra tatra ca anyatra vitatya ayam artha ukta iti |

c) TĀV II 54.9—10:

(yad uktam prajñālaṃkāre)

evam tarhi jagad ekasyaiva kasyacid anamśasya yathoktavidhinā

rūpaṃ astu kiṃ naḥ kṣīyate |

6. Unidentifiziertes

a) IPVV II 83.17—22:

nīlam idaṃ saṃvedyate, pītam idaṃ saṃvedyate —, ity evaṃrūpā kevalaṃ vipratipadyamānasya hetucchāyayā nirdiṣṭā ghaṭo 'yaṃ pratyakṣasiddhatvād astīvat | na ca tāvatā anānubhavikatvam uktam | vyavahārasya mūlapabādhanaśāmarthyaviraha iti hi asakṛd uktam | na ca vyāmūḍhapratyakṣam eva pratyakṣam, api tu parīkṣakavedyam ity api bhāṭṭena uktam

b) IPVV II 369.13:

(yad āha bhāṭṭaḥ)

kāryaucityāt prāk svasaṃvid asaṃvit smaraṇāntare |

c) Dravyālaṃkāraṭīkā 2. Kap., fol. 112:

(śaṅkaranāndanaś tv āha)

sahasamvedanaṃ tavad na sahāvasthānam ativartate, saty api hi saṃvedane yadi nāsty eva nīlam na kiṃcīt saṃvedyeta | tasmāt sahasamvedananiyame 'sty eva sahāvasthānaniyamaḥ | tad ayaṃ atādātmye prakārāntareṇa vaktavyaḥ | tac ca na hetuphalabhāvaḥ, vahnīśūnyasyāpi dhūmasya darśanāt | na ca prakāśyaparakāśaka-bhāvaḥ, sarveṣāṃ svātmamātraparyavasitatvena tasyāgṛhaṇāt | na cāpratibandhe sambhavati | na hi yad yatrānāyattarūpaṃ tasya tena sahāvasthānaniyamo bhavati | tasmāt tādātmyād evāyaṃ sahāvasthānaniyamaḥ | tato yadi nāma jñānasya svasaṃviditayatotpattē tādātmyābhāve 'pi saḥopalambhaniyamas tathāpi sa-hāvasthānaniyamo na sidhyati

d) Dravyālaṃkāraṭīkā 3. Kap., fol. 79:

(śaṅkaranāndanaś tv āha)

yathāvidho 'nvayaḥ tathaivāvagamo 'vagacchaṃs tadvyavasthānimittaṃ syāt | anvayaś cāvināśo nityatvam anekakālasambaddhatā vā abhidhīyate | na ca tathā pratyakṣeṇa grahaṇaṃ sambhavati | evaṃ hi sambhavet yadi pratyakṣaṃ vastu grhṇat kālātrayasambandhitāvabhāsaṃ syāt, tac ca nāsti, indriyāpekṣitayā pratyakṣeṇa vartamānakālasahabhāvitvamātrasya grahaṇāt | indriyasya hi bhūtabhaviṣyatoḥ sambandhānarhatvāt | tad āha — nārthābhedo 'paraṃ rūpaṃ rūpāt kāladvayānugāt | tasya nānubhavāt siddhir vartamānārthasaṃśrayāt ||

ABKÜRZUNGEN

IPV	The <i>Īsvara</i> pratyabhijñāvimarsinī of Utpaladeva with the Commentary by Abhinavagupta. (KSTS XXII, XXXIII) 2 vols., Bombay 1918—21
IPVV	The <i>Īsvara</i> pratyabhijñāvivṛtivimarśinī by Abhinavagupta. (KSTS LX, LXII, LXV) 3 vols., Bombay 1938—43.
JBORS	Journal of the Bihar and Orissa Research Society, Patna
KSTS	Kashmir Series of Texts and Studies
MVV	Śrīmālinīvijayavārttika of Abhinavagupta. (KSTS XXXI), Srinagar 1921.
P	Ausgabe von Peking = The Tibetan Tripitaka. Peking Edition. Reprinted under the supervision of the Otani University, Kyoto. Ed. by D. T. SUZUKI, 168 vols., Tokyo and Kyoto 1955—61.
SVR	Syādvādaratnākara. śrīmadvādidevasūriviracitaḥ pramāṇanaya-tattvālokālāṅkāraḥ tadvyākhyā ca syādvādaratnākaraḥ. 5 vols., ed. L. MOTILĀL, Poona 1926—30
TĀ	Tantrāloka des Abhinavagupta
TĀV	Tantrālokaṭīkā: The Tantrāloka of Abhinavagupta with Commentary by Rājanaka Jayaratha. (KSTS) 12 vols., Bombay 1918—38.
WZKM	Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes.